

Opperhalfmond

J.Z. Herrenberg

Opperhalfrond

DOOR HET OOG VAN DE CYCLOON 2

Het schrijven van dit boek is mede mogelijk gemaakt dankzij
een werkbeurs van het Nederlands Letterenfonds.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

© 2023 J.Z. Herrenberg

Alle rechten voorbehouden

Omslagontwerp Studio Rouwhorst + Van Roon

Foto auteur © Koos Hageraats

NUR 301

ISBN 978 90 284 5098 1

www.wereldbibliotheek.nl

*Paul-Otto, Martine, Rob, Maarten, Daniël, Matthijs, Herman,
Eric, Yip, Christoph, Renée, Erik, Behnam, Lena, Han, Cyriel,
Willem, Jannie, Nino, Michiel, Arthur... tochtgenoten*

Inhoud

Equatoriaal	9
Eeuwmidden	11
Doden	13
Opperhalfmond	45
<i>X-specto</i>	51
Boek Een – Te Deum laudämmerung	53
De baksteen 1	55
5. Een zittende dame van stand	58
De baksteen 2	145
6. De schaduw der Toekomst	148
De baksteen 3	253
7. Crux en kanteling	256
Postscriptum	370
Coda	373
<i>Emporium Mundialis</i>	375
8. Zachtjes over de drempel...	377
Belletrie en het Beest – katabasis	403

Equatoriaal

Eeuwmidden

Zij tikken en tikken sinds het begin, niet zelden tikken zij onder zuchten. En deuren van vleugels richtten zich op, bliksemsbedrukt, uit het ruisende wit. De reuzenpoorten van Hoefbeek door kwamen ogen gevlogen van voedzame wil, en de bollenscharen, wier betoverde piloten niet zelden transformeerden onder duidensgesteun, zij zagen die woordenwereldkaart eendrachtig tot leven – het wonderzelfextract gaf bloedwarm licht.

Kosmificatie!

Zonnestraal en Hel, hun twee-ene stormwerk nu hop! ten derde afgedanst, mopperen in de mist.

De engel *non-stop*? Mwah.

Een maanloze nacht welft zich over Delft, Lea's zachte haar boven het dekbed.

Hij stond op, Van der Zee: schouderpijn...

Even geen *klik-klak* meer. Ik ontlast mijn wevende nornenhanden een poosje, beste mensen, anders riskeer ik misschien rsi. Uw Fabelvorst Enno ziet u nu dus voor het eerst live van aangezicht tot wit-op-zwart aangezicht. Leve stemherkenning!

Maandag naar de huisarts.

Heden is het de zeer vroege morgen van zaterdag 20 januari 2007.

Buiten woelt, schitterend van Kanaalweglantaarns, de inktzwarte Schie. Fietsers werden hier afgelopen donderdag haast de Sint Sebastiaansbrug af geblazen door Orkaan Kyrill! En volgens de voorspelling spookt het vanavond ook.

Verdomde toepasselijk.

Hier zit ik dan, lieve leesgemeenschap, ongekamd en ongewassen in de scherm-schijn van mijn laptop voor een donker tunnelmondje: een slanke Paasentr'acte met filmisch karakter, spelend in het Nederland van mijn reeds pril voortlevende Derlage.

Duikt u erin? Durft u weer mee?

Want niemand, ook ik niet, dames en heren, komt tot mijn Vaderboek
'Opperhalfgrond' en DOC.EEN tenzij door het Oog van –

Doden

I

Over tien was het intussen al, de bovenetages vrolijk rumoerig, en haar vader en haar oom doken overal gezellig op tussen de gasten, dolende middelpunten van warme belangstelling. Maar Lilian Donker, Jans oudste dochter, stond telkens bij de trap bezorgd omlaag te turen: door de roodfluwelen tochtgordijnen was het een komen en gaan, ook van bezoekers aan het café-restaurant beneden, wat je een glimp op deed vangen van de glimmende straat, maar haar neef en zijn vriendin wilden nog steeds niet verschijnen.

Sinds 1995, toen de driejaarlijkse traditie ontstond, was het gezamenlijke verjaardagsfeest van de gebroeders Donker nooit dramatisch tegengevallen. Jan en Jaap, hoezeer in het fysieke ook verwarrend overeenstemmend, hadden zich in een arbeidzaam leven op zeer verschillende terreinen onderscheiden: Jan de oprichter van een florissant winkelcentrummanagementbedrijf met Hoog-Sterrenstein als voorlopig laatste meesterproject, Jaap cum laude gepromoveerd op een baanbrekende studie over dodecafonische-muziekanalyse in de Verenigde Staten en al decennia werkzaam aan het Conservatorium van Amsterdam. Beide energieke mannen waren meermalen gehuwd; de broers verkeerden echter het meest frictievrij met elkaar, hadden hun vrouwen vastgesteld.

Voor hun vijfenzestigste verjaardag was het oog van deze eeneiige tweeling weer eens op de Residentie gevallen en wel op het vermaarde Kaan, gevestigd in een statig pand aan de Lange Houtstraat, vroeger behorend tot het ministerie van Oorlog, waar de Nederlandse neutraliteit vaak flink en hartgrondig was vervloekt.

Cadeautjes hoefden de Donkers niet in dit kroonjaar, alle genodigden hadden een lijstje met steunenswaardige instellingen gekregen, zodat men kon storten naar wens en draagkracht.

En toen waren ze daar toch nog plotseling de Grote Zaal binnengewandeld, stonden ze daar in het warme boterlicht van de kroonluchters met gedesorïenteerde blik: Koenraad Gabriëls en Gretta Hoenderdal, hij

in een zwart pak en metallic grijs overhemd, zij in azuurblauwe pumps en een klavergroen jurkje met bijpassend tasje, de schouderriem kruiselings om haar tengere lijfje.

Lilian verontschuldigde zich bij een man en zijn man en werkte zich opgelucht naar het verlate paar.

—Ha! riep Koenraad, toen hij haar in het vizier kreeg. Dag, nicht. Gefeliciteerd alvast met je vader, hè.

—En jij natuurlijk met je ooms!

Ze wisselden wangzoenen, driemaal, naar onachterhaalbaar vaderlands gebruik.

—Hallo, Gretta!

—Dag, Lilian. Fijn je weer es te zien.

De twee vrouwen omhelsden elkaar.

—Daar zijn ze dan, zei Lilian tevreden. Hèhè! Jullie zien er stralend uit. Ik was even bang dat jullie niet meer zouden komen!

—Wijt dát maar, vonniste Koenraad met een geharnast lachje en zijn grijze ogen begonnen te smeulen, aan de Nederlandse service, *contradictio in adiecto*. Alweer een restaurant waar we geen tweede keer heen gaan.

—Daar selecteer jij toch altijd op? plaagde Lilian met een knipoog naar Gretta. Ik heb nog verschillende keren geprobeerd om...

—Wees gewaarschuwd, dreunde Koenraad bezwerend, wees heel erg gewaarschuwd: L'orage aan de Denneweg. Het zag er van buiten goed uit, maar we zaten een half uur te wachten op onze bestelling. Mijn God! 'Service' is een leenwoord en dat zullen we weten ook. Nederlanders kunnen niet *bedienen*, alleen *verdienen*.

—Maar Panorama Mesdag was prachtig! zwijmelde Gretta haastig. Tjandreizen gewoon! Het duin, de zee, dat licht... die schuiten op het strand... de paarden langs de branding... en Scheveningen nog als vissersdorp... zó levensecht!

Scherp schitterden haar groene ogen onder de gitzwarte jaren-twintigpony.

—Panorama Mesdag is voor mij alweer wat jaartjes geleden, bekende Lilian bedachtzaam. Ik vond de sfeer verstild mooi, dat weet ik nog wel. Dus – jullie hebben er een dagje van gemaakt. Leuk!

—Een *weekend*, corrigeerde Koenraad vóór Gretta. We zijn vanochtend vroeg al uit Monnickendam vertrokken. Overnachten aan het Spui, daar in het Saturne. Werd me aanbevolen door een bevriende collega.

Maarre... vroeg hij toen abrupt, een beveiligersblik de bonte woel door vurend, waar *zijn* onze bijna-jarige jobben eigenlijk?

Lilian Donker begon te stralen.

—Ik *denk* dat de bijna-bejaarde knakkers nog steeds op tweehoog rondwaren, Koen. O, die zijn zo vreselijk aan het genieten, ze hebben echt de aaaavond van hun leven! *En* ze verheugen zich op je speech...

Koenraad verstrakte.

—In m'n binnenzak...

Hij wees pikkend naar de plek in kwestie.

—Is-ie goed geworden? Ik heb nog even zitten rekenen: de *zesde* alweer! Je laatste toen in De Groote Club was de top. Ze roepen er *nóg* over!

Koenraad slikte. Zijn mond werd proevend klein.

—Ik ben, zei hij toen afgemeten, lief maar rechtvaardig geweest.

Gretta knipperde hem vragend aan, maar Lilian schoot in de lach:

—*Lief maar rechtvaardig*: dat klinkt als iets voor op een grafsteen. Of een familiewapen! Maar je wekt zo wel m'n nieuwsgierigheid. Hé, Gretta, heeft meneer de spreker hier z'n superhistorische redevoering niet toevallig aan jou laten lezen?!

—Eh... nee, antwoordde deze stijfjes. Voor mij wordt het dus ook een verrassing.

—Jammer dan, besloot Lilian luchtig. Nou ja, niet te lang, iedereen blij!

Een meisje met dienblad materialiseerde: Gretta en Lilian bedankten, maar Koenraad lichtte een van de fonkelende glaasjes en nam een slok.

—We kunnen op ze wachten... zei hij op dromerige toon, of we kunnen ze gaan zoeken...

—Laten we... begon Gretta.

—Blijf jij maar even bij m'n nicht.

En broedend slenterde hij weg.

Verbluft keek Gretta Koenraad na en toen, blozend, naar het blauwe tapijt.

—Dat was dus duidelijk een koninklijk meervoud, sprak Lilian langzaam voor zich uit, raakte even de schouder van de achtergelatene aan en zei opbeurend: Hé! Laat 'm. Die komt zo wel weer terug, meid! Koenraad was al nooit een galanterik...

Gretta beet op haar onderlip.

—Trek het je niet aan! Hij zal z'n redenen wel hebben, de hork! Maarre... vertel es: ben je nog steeds met die moeilijke Duitse schrijver bezig? Hanno, Hanno...

Doffer keek Gretta weer op.

—Ja, zuchtte ze. *Arno Schmidt*.

—O ja!

—Daarom wilde ik vandaag ook naar het Panorama. Er is alleen wat vertraging in m'n proefschrift geslopen: ik heb last van KANS.

Lilian fronste haar wenkbrauwen.

—Klachten aan Arm, Nek en Schouder...

—O, rsi! Hè, wat naar nou voor je!

—Ja, echt heel irri. Nog een geluk dat m'n promotor alle begrip heeft. Ik loop nu bij een Cesar-therapeute, Jannie Sniijders. M'n houding is al stukken beter.

—Eigenlijk, als je d'r nuchter naar kijkt, zei Lilian hardop peinzend, terwijl ze naar een punt naast Gretta staarde, *eigenlijk* is rsi – of: KANS, mij best – niet mijlenver van letselschade, m'n boterham, verwijderd. Het is een negatief neveneffect van de opgelegde automatisering, ook in het academische. Eigenlijk...

Gretta loste een vreugdeloos lachje.

—Nou, zei ze, ik denk *eigenlijk* niet dat ze er bij de Universiteit Leiden zo tegenaan gaan kijken, Lilian. Het stomme gedoe kost me al maanden. En m'n eigen risico.

—Je hebt zo natuurlijk wel alle tijd om te trouwen met m'n neef. *Als* je tenminste nog wilt... Een bruidsboeket dragen gaat toch nog wel, met een KANS-arm?!

De korte blondine schaterde schuddeborstend om haar eigen vondst, maar Gretta grijnsde haar gepijnigd aan.

—Trouwen en kinderen, zei ze toen bitter, daar hoef je bij Koenraad niet over te beginnen. Echt niet.

II

De looper was een rode zigzaggolf omhoog, bedwongen door messing roedes. Aan de muur hingen antieke foto's van geknevelde heerschappen: ministers die voorbij waren gegaan.

Koenraad bereikte de tweede etage. Het was er druk, het was er benauwd, vol gewoel en geluid van mensen die aten en praatten en dronken, en hun parfum en aftershave detoneerden in zijn neusgaten.

Een witgepleisterde overloop vormde de invalsbasis naar twee ruimtes. Rechts, pasteltinten en zakelijk licht – de Bosboomzaal; in een deur en een raam op de achtergrond zwartte de avond en schemerde de rug van een groot gebouw. Links, een oranje gloed – de Kaarsjeszaal, als een siropige oven, waar zachtjes het straatlantaarnlicht doorheen witte; een goudgelijste spiegel brandde boven de schouw. Aan het linkereind van de overloop waren heren- en damestoiletten (voor de laatste de geijkte rij), aan het rechter- versperde een hek de toegang tot een volgende trap.

Koenraad speurde en speurde, ging op zijn tenen staan, en toen, daar, in een hoek van de Kaarsjeszaal – twee babyroze ogen van huid, asgrauw omkranst: de natuurlijke tonsuren van zijn ooms...

Na zijn glaasje op een richel te hebben gezet, begon hij zich grimmig erheen te wurmen.

Men stond rond een oudere heer, snavelneus, profetenbaardje en, losjes om de magere nek, een kleurig sjaaltje met vogelmotieven.

—Alsjeblieft, praat me d'r niet van, *praat* me d'r niet van, hoorde Koenraad hem driftig bij aankomst oreren, anders heb ik wéér een vel minder om uit te springen! (gelach) Ik heb niets tegen vrouwen, *niets*, dat weet de hele wereld, maar – het gaat mij louter om de historische feiten. De echtheid moet wel heel blijven. Natuurlijk maakt het wat uit wie er *wel* of *niet* bij hoorde. Het heeft zelfs consequenties op de wereldmarkt, *eNORreme* consequenties, de collectioneurs raken helemaal in de war! Je mag toch ook geen stinkwater onder de naam Dior verkopen?!

Een vrouw in een marineblauw stippenjurkje applaudisseerde.

—Merci! Jullie moeten weten, ik heb echt niks tegen Lotti, *niks*, ze is als kunstenares groot genoeg om geen label te hoeven dragen, maar – ze hoorde er gewoon niet bij! En daarmee *uit!*

Instemmend gemompel.

Koenraad slikte, boog zich naar voren en fluisterde grijnzend in een groot rechteroor:

—Heeft u dan iets met *Zweden*, ome Jaap?!

III

De twee vrouwen stonden bij het raam.

Een fietser vloog door de glanzende straat achter zijn lichtstraal aan.

—Vanuit een kostenooqpunt snap ik zo'n supermarkt wel, maar een gezellig babbeltje met de koeling zit er niet in. O, lekker!

Stukjes galiameloen, gewikkeld in rauwe ham. Gevulde eitjes. Toast met filet americain (plus uitjes).

—Het is wel niet goed voor me, mompelde Lilian, terwijl ze het blad lichter maakte. Neem jij niets?

—Ik heb geen honger.

—Ik ook niet, maar daarom lust ik dit nog wel. Bedankt!

De sproetige serveerster manoeuvreerde zich weer verder met haar hapjes.

—En nou, zei Lilian beslist, haar vingers aflikkend en haar mond afvegend, nou vraag ik je recht op de vrouw af: wat is er in vredesnaam aan de hand tussen jullie?!

—Koenraad, begon Gretta, doet raar...

—Dat heb ik gemerkt, ja. Om van dat andere nog maar te zwijgen.

The Great Dictator!

—We hadden zelfs woorden. Op straat! Over een stomme krantekop die-d-ie toevallig zag. Hij hield maar niet op!

—O! Vandaar dat jullie...

—Op de uni botst-ie tegenwoordig ook steeds. Ik ben het zelf niet zo, Lilian, maar je neef is erg politiek geworden en dat heeft 'm er nou niet echt leuker op gemaakt.

—Grappig dat je dat zegt (nou ja, 'grappig'), ik meende zoiets al op te kunnen maken uit z'n recensies de laatste tijd. Maar ik had geen idee dat het in de privésfeer zo negatief uitpakte. Het spijt me vreselijk dat te moeten horen, Gretta! *Jesus!*

—Een paar maanden geleden stond-ie tijdens de afwas toch weer zo te razen, ik trok het niet meer, Lilian. Ik was het spuuuugzat. Hij maakte zich drukker om die Bruyns en z'n 'inфуus' dan om mij, verdomme, met m'n KANS! *Richt een partij op, lul!* zeg ik tegen 'm. *Ik word helemaal gek van die redevoeringen van je! Stomme Adolf!* Sindsdien 'houdt-ie zich braaf in'. Tot vanavond dan... Maar dat maakt hem alleen maar weird. Koen is zo moeilijk op het ogenblik!